

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 23 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΑΤΙΝΙΚΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

A1. Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας τα παρακάτω αποσπάσματα:

Et si habet Asia suspicionem quandam luxuriae, Murenam laudare debemus, quod Asiam vidit sed in Asia continenter vixit. Quam ob rem accusatores non Asiae nomen Murenae obiecerunt, ex qua laus familiae, memoria generi, honos et gloria nomini constituta est, sed aliquod flagitium ac dedecus aut in Asia susceptum aut ex Asia deportatum.

.....

Porcia, Bruti uxor, cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset, cultellum tonsorium quasi unguium resecandorum causa poposcit eoque velut forte elapso se vulneravit. Clamore deinde ancillarum in cubiculum vocatus Brutus ad eam obiurgandam venit quod tonsoris praeripuisset officium. Cui secreto Porcia «non est hoc» inquit «temerarium factum meum, sed certissimum indicium amoris mei erga te tale consilium molientem...».

Μονάδες 40

Παρατηρήσεις

B1. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

suspicionem	: την κλητική ενικού
quandam	: την αιτιατική ενικού στο ουδέτερο γένος
continenter	: τον συγκριτικό βαθμό του επιρρήματος
rem	: τη δοτική πληθυντικού
laus	: τη γενική ενικού

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

generi	: την αιτιατική ενικού
aliquod	: τη γενική ενικού στο ίδιο γένος
dedecus	: την αφαιρετική ενικού
viri	: τη γενική πληθυντικού
cultellum	: την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό
eoque	: την ονομαστική πληθυντικού στο θηλυκό γένος
tonsoris	: τη δοτική πληθυντικού
hoc	: την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό στο ίδιο γένος
certissimum	: την αφαιρετική ενικού του συγκριτικού βαθμού στο ίδιο γένος
tale	: τη γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος

Μονάδες 15

B2. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους:

laudare	: το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα της υποτακτικής στην ίδια φωνή
vidit	: το απαρέμφατο του μέλλοντα στην παθητική φωνή
vixit	: την αφαιρετική του σουπίνου
obiec'erunt	: το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο του παρατατικού της υποτακτικής στην ίδια φωνή
constituta est	: το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα της οριστικής στην ίδια φωνή
interficiendo	: το δεύτερο ενικό πρόσωπο του ενεστώτα της προστακτικής στην ενεργητική φωνή
cognovisset	: το τρίτο ενικό πρόσωπο του μέλλοντα της υποτακτικής στην ίδια φωνή (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο)

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

resecandorum	: το πρώτο ενικό πρόσωπο του συντελεσμένου μέλλοντα της οριστικής στην ενεργητική φωνή
poposcit	: τη μετοχή ενεστώτα στην ονομαστική ενικού
elapso	: τη γενική του γερουνδίου
obiurgandam	: το δεύτερο ενικό πρόσωπο του παρακειμένου της οριστικής στην ενεργητική φωνή
venit	: το τρίτο ενικό πρόσωπο του παρατατικού της οριστικής στην ενεργητική περιφραστική συζυγία (να ληφθεί υπόψη το υποκείμενο)
praeripuisset	: το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα της οριστικής στην ενεργητική φωνή
est	: το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο του μέλλοντα της προστακτικής
molientem	: το απαρέμφατο ενεστώτα

Μονάδες 15

Γ1α. «**quod Asiam vidit**»: να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης (μονάδα 1), να δηλώσετε τη συντακτική της λειτουργία (μονάδα 1) και να δικαιολογήσετε την έγκλιση εκφοράς της (μονάδα 1).

Μονάδες 3

Γ1β. «**Murenam laudare debemus**»: να αντικαταστήσετε το **debeo**+απαρέμφατο από τον αντίστοιχο τύπο της παθητικής περιφραστικής συζυγίας. Να δηλώσετε και το ποιητικό αίτιο.

Μονάδες 6

Γ1γ. «**cum viri sui consilium de interficiendo Caesare cognovisset**»: να μετατρέψετε την πρόταση σε μετοχική με αφαιρετική απόλυτη.

Μονάδες 6

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

Γ2α. Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων:

luxuriae, Murenae, nomini, uxor, tonsorium, secreto

Μονάδες 6

Γ2β. «**Clamore deinde ancillarum in cubiculum vocatus Brutus ad eam obiurgandam venit quod tonsoris praeripuisset officium**»: να εξαρτηθεί από τη φράση «**Aliquis dicit**».

Μονάδες 4

Γ2γ. «**cultellum tonsorium quasi unguium resecandorum causa poposcit**»: να αντικαταστήσετε με τελική πρόταση (μονάδες 3) και με σουπίνο (μονάδες 2) τον προσδιορισμό του σκοπού που υπογραμμίζεται.

Μονάδες 5

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΛΑΤΙΝΙΚΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

23 ΜΑΪΟΥ 2011

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Κι αν η Ασία κρύβει κάποια υποψία τρυφής, έχουμε υποχρέωση να επαινέσουμε το Μουρήνα, γιατί είδε την Ασία, αλλά έζησε στην Ασία με εγκράτεια. Για το λόγο αυτό οι κατήγοροί του δε χρησιμοποίησαν για μομφή εναντίον του το όνομα «Ασία», από την οποία γεννήθηκε έπαινος για την οικογένειά του, υστεροφημία για την γενιά του, τιμή και δόξα για το όνομά του, αντίθετα τον κατηγόρησαν για κάποια ατιμία και ντροπή που είτε φορτώθηκε στην Ασία είτε έφερε μαζί του από την Ασία.

Σαν έμαθε η Πορκία, η γυναίκα του Βρούτου το σχέδιο του άντρα της να δολοφονήσει τον Καίσαρα, ζήτησε ένα ξυράφι μανικιουρίστα τάχα για να κόψει τα νύχια της και αυτοτραυματίστηκε με αυτό, καθώς της γλίστρησε δήθεν τυχαία. Έπειτα ο Βρούτος, που οι υπηρέτριες τον κάλεσαν στην κρεβατοκάμαρά της με ξεφωνητά, ήρθε για να την μαλώσει, που τάχα είχε κλέψει την τέχνη του μανικιουρίστα. Τότε η Πορκία του είπε κρυφά : «Αυτό που έκανα δεν ήταν μια ασυλλόγιστη πράξη μου, αλλά μια ξεκάθαρη απόδειξη της αγάπης μου για σένα που ετοιμάζεις τέτοιο σχέδιο...».

B.1. suspicio, quoddam, continentius, rebus, laudis, genus, alicuius, dedecore, virorum, cultellos, eaeque, tonsoribus, haec, certiore, talium

B.2. laudemus, visum iri, victu, obiceretis, constituuntur, interfice, cognitura sit, resecurero, poscens, elabendi, obiurgavisti, venturus erat, praeripiunt, estote, moliri.

Γ.1.α. Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο laudare. Εκφέρεται με έγκλιση οριστική, γιατί εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία.

Γ. 1. β. Murena nobis laudandus est.

Γ. 1. γ. viri sui consilio de interficiendo Caesare cognito

Γ. 2.α. luxuriae : γενική αντικειμενική στο suspicionem
Murenae : έμμεσο αντικείμενο στο non obiecerunt
nomini : δοτική προσωπική χαριστική στο constituta est
uxor : παράθεση στο Porcia
tonsorium : επιθετικός προσδιορισμός στο cultellum
secreto : επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο inquit

Γ.2. β. Aliquis dicit clamore deinde ancillarum in cubiculum vocatum Brutum ad eam obiurgandam venisse quod tonsoris praeripuisset officium.

Παρατήρηση: Ο παρατατικός και ο υπερσυντέλικος μένουν αμετάβλητοι κατά τη μετατροπή τους στον πλάγιο λόγο άσχετα από το χρόνο του ρήματος εξάρτησης.

Γ. 2. γ. α) ut (ea) ungues resecaret

β) ungues resectum

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σχετικά με το θέμα που δημιουργήθηκε για την απάντηση στο θέμα Γ2β, παραθέτουμε τις παρατηρήσεις, της συγγραφικής ομάδας που έδωσε τις απαντήσεις και του κ. Θεόδωρου Παπαγγελή, καθηγητή Λατινικής Φιλολογίας στο τμήμα Φιλολογίας στο Α.Π.Θ., με τις οποίες τεκμηριώνεται επιστημονικά η απάντηση που δόθηκε:

1. Παρατηρήσεις της συγγραφικής ομάδας που έδωσε τις απαντήσεις:

Σχετικά με τη μετατροπή του πлагίου λόγου στην άσκηση Γ2β. επιλέξαμε να διατηρήσουμε στη δευτερεύουσα πρόταση της περιόδου την υποτακτική του υπερσυντελικού, καθώς προηγείται απαρέμφατο παρακειμένου, χωρίς να αποκλείεται και η χρήση της υποτακτικής παρακειμένου.

Για παράδειγμα, στη σχολική γραμματική του Α. Τζάρτζανου (ΟΕΔΒ) σελ. 182, σημ. 1, επισημαίνεται μόνο ότι το απαρέμφατο Ενεστώτα και Μέλλοντα πρέπει να θεωρείται αρκτικού ή ιστορικού χρόνου ανάλογα με το χρόνο του ρήματος εξάρτησης.

Επειδή θεωρούμε πως η θέση μας πρέπει να έχει και την επιστημονική εγκυρότητα που της διασφαλίζει η διεθνής βιβλιογραφία, παραθέτουμε από την ξενόγλωσση, για ευνόητους λόγους, βιβλιογραφία –μολονότι και η αντίστοιχη ελληνική δικαιώνει την άποψή μας– όλη την αντίστοιχη θεωρία:

- A Latin Grammar for Schools and Colleges, G.M. Lane, Professor in Harvard University, 1899, σελ .287-288 § 1767 (2): Εδώ **ως κανόνας** τίθεται: With a perfect infinitive or perfect participle, the subordinate subjunctive may be in the imperfect or pluperfect, even with a primary leading verb: as,
- *Cicero, Brut. 43*: hunc isti **aiunt**, **cum** taurum **immolavisset**, mortuum **concidisse**

Ακολουθούν βέβαια οι εξαιρέσεις. Θεωρούμε όμως εύλογο ότι θα πρέπει να υιοθετούμε πρώτιστα τον κανόνα, γενικότερα αλλά και στην περίπτωσή μας.

Για το απαρέμφατο του παρακειμένου στον πλάγιο λόγο βλ. και την ξεκάθαρη απάντηση στο New Latin Grammar for Schools and Colleges, Allen and Greenough, 1903, σελ. 378-379 § 584a.

Κλείνοντας, παραθέτουμε και μερικά παραδείγματα, πρόχειρα σταχυολογημένα από το TLG (το οποίο παρέχει εν αφθονία και άλλα αντίστοιχα):

α. *Nepos, Vit. Arist. 1.3.1* **quaesisse** ab eo **dicitur**, **quare** id **faceret** aut **quid** Aristides **commisisset**, cur tanta poena dignus duceretur.

β. *Cicero, Rep.3.14.10*. eamque unam ob causam Xerses inflammari Atheniensium fana **iussisse dicitur**, **quod** deos, quorum domus esset omnis hic mundus, inclusos parietibus contineri nefas esse **duceret** κ.α

2. Παρατηρήσεις του κ. Θεόδωρου Παπαγγελή, καθηγητή Λατινικής Φιλολογίας στο τμήμα Φιλολογίας στο Α.Π.Θ. και οι σχετικές παραπομπές στη βιβλιογραφία:

Gildersleeve and Lodge, *Latin Grammar*, MacMillan 1968, σελ. 323, παρ. 518: Ακολουθία χρόνων μετά από Απαρέμφατο (Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΑΣ): αν το απαρέμφατο είναι ιστορικού χρόνου, τότε η εξάρτηση γίνεται από το ρήμα του αντίστοιχου χρόνου. Παράδειγμα: Dicit se interrogasse (= λέει ότι ρώτησε) (συνεπώς το αντίστοιχο ρήμα είναι interrogavit) quid ageres (σύγχρονο στο παρελθόν), quid egisses (προτερόχρονο στο παρελθόν), quid acturus esses (υστερόχρονο στο παρελθόν).

Υποτακτική του παρακειμένου (eigeris) για τη δήλωση του προτερόχρονου θα είχαμε MONO αν η φράση ήταν dicit se interrogare (όπου δηλαδή το αντίστοιχο ρήμα θα ήταν interrogat).

E.C. Woodcock, *A New Latin Syntax*, Methuen, Λονδίνο 1959, σελ. 223, παρ. 272 «Δευτερεύουσες προτάσεις στον Πλάγιο Λόγο»: **An original historic tense of the subjunctive remains unchanged, whatever the tense of the governing verb**», ο εστί μεθερμηνευόμενος: η υποτακτική ιστορικού χρόνου σε ευθύ λόγο ΔΕΝ ΑΛΛΑΖΕΙ, ανεξαρτήτως του χρόνου στον οποίο τίθεται το ρήμα εξάρτησης στον Πλάγιο Λόγο. Παράδειγμα: Ευθύς λόγος: haec cum vidisset, Caesar constituit progredi (=όταν τα διαπίστωσε αυτά ο Καίσαρ, αποφάσισε να προχωρήσει). Πλάγιος λόγος: Dicunt Caesarem, cum illa vidisset, progredi constituisse.

Στην επίμαχη φράση (ως έχει στο δοθέν κείμενο) το praeripuisset της αιτιολογικής πρότασης βρίσκεται μια χρονική βαθμίδα πίσω από τον παρακείμενο venit (= η γυναίκα είχε ήδη «προκαταλάβει» τη δουλειά του κουρέα όταν «ήρθε» ο Βρούτος - εξ ου και ο υπερσυντέλικος). ΕΙΝΑΙ ΕΝΤΕΛΩΣ ΑΝΕΠΙΤΡΕΠΤΟ στην εξάρτηση η υποτακτική του υπερσυντελικού να μετατραπεί σε υποτακτική παρακειμένου, διότι στην περίπτωση αυτή θα ακυρωνόταν η διαφορά στη χρονική βαθμίδα, τουτέστιν η πράξη του ρήματος praeripio θα έπανε να είναι προτερόχρονη εκείνης του venire.

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΛΑΠΛΩΣ ΑΤΟΠΟ ΝΑ ΕΠΙΚΑΛΕΙΤΑΙ Η ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΚΑΝΟΝΑ ΠΡΟΣ ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ PRAERIPUERIT.

Θεόδωρος Παπαγγελής

Καθηγητής Λατινικής Φιλολογίας στο τμήμα Φιλολογίας του Α.Π.Θ.